

TOP PRIČA

3

Bolje kazna u ruci NEGO ŽENA NA LISTI

S obzirom na sve probleme u zemlji, nevjerojatno je da se predizborna kampanja za nedavno održane parlamentarne izbore "lomila" na ideji o ženskim pravima umjesto da se pričalo, primjerice, o višegodišnjem nepoštivanju kvote zastupljenosti žena na izbornim listama i nekažnjavanju mnogih koji to ne ispune. Istražujemo

Pripremila: Željka Makanec
Fotografija: Gulliver/Thinkstock

Čovjek bi pomislio da su žene u Hrvatskoj državni neprijatelj br. 1. Ako su se već trebali prikupljati bodovi na ženama i demografskom rastu, bilo bi zgodno da se konstruktivno govorilo o strožim kaznama i bržem procesuiranju silovatelja ili bilo kojeg tipa zlostavljača (i bilo kojeg spola), baš kao i o većjoj zaštiti zlostavljanih. Zgodno bi bilo govoriti i o neravnopravnosti spolova, višegodišnjem nepoštivanju kvote zastupljenosti žena na izbornim listama i nekažnjavanju mnogih koji to ne ispune. Ali ne, bilo je očito lakše podići medijsku buku dovodeći u pitanje prava i slobode žena na pobačaj i sve svesti na ideologiju, osobna i vjerska uvjerenja i niske strasti. Izbori su prošli, a srećom ek-

stremni zagovaratelji nesloboda u saborskoj su manjini ili su nestali iz sabornice. Poruka liberalnih žena koje žele same odlučivati o svome tijelu i budućnosti, baš kao i onih koji ih podržavaju, bila je jasna – srednji prst u zraku. Stoga smo o položaju žena u Hrvatskoj i politici porazgovarali s našim sugovornicima. Nepravda kreće već od izbornih lista i nepoštivanja Zakona o ravnopravnosti spolova.

Višnja Ljubičić, dipl. iur., pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, kaže kako kvota od najmanje 40 % zastupljenosti oba spola na kandidacijskim listama na nedavnim izborima za zastupnike/ce u Hrvatski sabor, baš kao i 2015. nije ispoštovana na 20 % lista, a na izborima 2016. nije poštivana na čak 31 % lista!

"Prije svega, treba reći da se radi o strukturnom problemu koji korijene vuče iz tradicijskog nasljeđa, a koji podrazumijeva da su politika i pozicije odlučivanja u prvom redu "muško" područje djelovanja. Takvo stanje usko je povezano sa sporim odvijanjem procesa emancipacije žena i mijenjanjem uloge žene kako u poslovnoj tako i u privatnoj sferi života. Danas je još uvijek dijelom prisutna percepcija da muškarci trebaju biti posvećeni profesionalnoj karijeri i radu na upravljačkim pozicijama jer su uspješniji u donošenju odluka, dok primarna uloga žene treba biti briga za kućanstvo, djecu i starije članove obitelji. Međutim, naravno da se radi o zabluđi koja nema temelje u stvarnim razlikama između žena i muškaraca", kaže pravobraniteljica, napominjući kako su predstavnici

nekih političkih stranaka znali isticati da ne mogu sastaviti kandidacijske liste u skladu sa zakonskim normativom iz razloga što nema žena koje bi bile zainteresirane za političku karijeru. To, naravno, nije baš tako: "Žene su itekako zainteresirane, pogotovo u participiranju u najsnažnijim političkim opcijama u zemlji, ali za razliku od muškaraca, rjeđe dobivaju priliku afirmirati se na političkoj sceni. Još na početku 2000-ih, jedno istraživanje pokazalo je da je više od 85 % ispitanih žena zainteresirano za politiku, ali da im glavni problem predstavlja izostanak podrške njihovih partnera", ističe pravobraniteljica i naglašava da od 2003., donošenjem prvog Zakona o ravnopravnosti spolova, političke stranke imaju obvezu

raditi na poticanju većeg uključivanja žena u svoje unutarstranačke strukture. Problem nije samo politika. Žene su, kako također navodi, nesrazmjerno zastupljene u pravilu na svim upravljačkim pozicijama u društvu. Najviše pritužbi zaprima u području rada, zapošljavanja i socijalne sigurnosti – te pritužbe čine gotovo 50 % svih pritužbi:

"Na primjer, žene su u upravama dioničkih društava zastupljene u udjelu od 14 %, dok ih u nadzornim odborima ima 21 % (posljednji podaci objavljeni u Izvješću o radu za 2019. godinu). U osnovnim školama žene čine 86 % nastavnog kadra i 93 % stručnih suradnika, ali tek 60 % ravnateljica. U srednjim školama žene čine 68 % nastavnika i 89 % stručnih suradnika, ali tek 47 % ravnateljica. Na visokim učilištima žene čine 50 % nastavnika i stručnih suradnika, ali tek 32 % dekana. Na sveučilištima žene čine 36 % prorektorica i 25 % rektorica."

MOŽEMO LI ILI NE?

Platforma *Možemo* jedno je od najvećih i najugodnijih iznenađenja ovogodišnjih izbora. Oni problem s kvotama nisu imali. Osim toga, privukli su nas i time što su s ponosom predstavljali ženske članove i nositeljice izbornih lista, baš kao i nekoliko mladih entuzijasta koji imaju vrlo liberalne i zrele stavove.

"Koalicija *Možemo* – Nova ljevica – Radnička fronta – Orab – Zagreb je naš i Za grad natjecala se u svih 10 izbornih jedinica, a na svakoj je od 14 kandidata bilo 50 % žena, i to po "zip sustavu", redom muškarac iza žene, i obratno. K tome, mi smo i jedina lista koja je imala veći broj nositeljica, njih šest. I to dakako nije slučajno. Naša je koalicija, koja je većim dijelom išla zajedno i na lokalne izbore, imala kao jednu od temeljnih vrijednosti i rodnu ravnopravnost, a tom vrijednošću smo se i sada vodili. Teško je govoriti o "profilu" naših kandidatkinja jer je na našim listama bilo i profesorica s fakulteta, i odgojiteljica iz vrtića, arhitektica i dizajnerica, samozaposlenih žena, glumica, žena koje rade u dječjim domovima ili zdravstvenim ustanovama, kao i studentica", ističe Rada Borić, nova saborska zastupnica s liste *Možemo*, višegodišnja aktivistkinja, napominjući kako je velik broj žena u njihovoj koaliciji motiviran potrebom za stvaranjem uvjeta za bolji položaj žena u društvu, ravnopravan položaj žena, zaštitu prava žena, posebice seksualnih i reproduktivnih prava, boljim obrazovanjem i sprječavanjem prekarnog i neplaćenog rada žena ili ravnomjernim uključivanjem u politički i društveni život.

TOP PRIČA

Barbara Gašpar također je bila na izbornoj listi političke platforme *Možemo*. Ovoga puta nije ušla u Sabor, ali stigla – studentica je, ima samo 19 godina i nije zadovoljna mnogim stvarima koje su je motivirale na bavljenje politikom, a to su prije svega premali broj skloništa za žene i djecu žrtve nasilja, loš položaj mladih na tržištu rada, nedostojanstven tretman i loše socijalne prilike ljudi treće dobi, klasne razlike među djecom i mladima te neravnopravnost zakona pri usvajanju i udomljavanju djece kod LGBT osoba.

Među mladim snagama s lista *Možemo* je i 19-godišnji Ivan Slavica. Veseli ga što su ga prepoznali i stariji glasači. Pokazuje im video gdje se aktivisti zeleno-lijeve koalicije bore za zaštitu okoliša, radnička i ljudska prava:

"Glavni mi je cilj u kampanji privući mlade političke. Moji vršnjaci polako se i sporo bude iz sna političke apatije, ali sve više njih shvaća kako je politika nešto s čime se moraju 'pozabaviti' da bi im sutra bilo lakše ostati živjeti u Hrvatskoj. Omjer mojih vršnjaka koji izlaze na izbore i onih koji ne izlaze vjerojatno je pola-pola, a i to je još dobro budući da da nemamo građanski odgoj u školama", ističe Ivan napominjući kako su ga za ulazak u politiku najviše motivirali prijatelji, obitelji, ljudi, način života (pogotovo u Dalmaciji) i korupcija koju treba iskorijeniti. I dok smo navikli već desetljećima gledati ista lica u politici, puno mladih, čini se, ima političke ambicije: "Većina mojih vršnjaka zainteresirana je za politiku iz razloga što im ova dosadašnja politička konstelacija smanjuje kvalitetu života. Neke moje prijatelje loša ekonomska situacija onemogućava u daljnjem školovanju, što je zapravo strašno jer im je već rano postavljen limit u osobnom uspjehu te je dokaz nepravdnosti društva u kojem živimo, ali velika većina njih želi tolerantnije društvo i upravo je to razlog njihova interesa za politiku i izlaska na izbore. Drugi razlog je nezadovoljstvo odgojno-obrazovnim prilikama, krut i neprilagođen obrazovni sustav te vjerouk u školi koji je u sukobu sa svime onime što škola mora biti. Istina je da velik broj djece pohađa nastavu vjeroukova jer su na neki način ucijenjeni, a ne zbog razvoja vlastite dubovnosti, i to govorim iz vlastitog iskustva", priča nam Barbara i dodaje kako se o pobačaju i sličnim temama na nastavi ne govori:

"Sve moje prijateljice i kolegice zgrožene su izjavama političara i doživljavaju to izrazito osobno te smatraju da će se u konačnosti ta nečasna radnja, poszezanje za pravima žena, odraziti negativno na one koji su u njihovim životima. Voljela bih da imamo 'Hod za život' koji će se zalagati za liječenje bolesne djece,

«...jedini izbori na kojima su se do sada mogle primjenjivati prekršajne sankcije bili lokalni izbori 2017. A statistika koja okuplja podatke na nacionalnoj razini, odnosno tko je zbog toga kažnjen i o kojem se iznosu kazne radi, ne postoji»

za bolje prilike u zdravstvu, za besplatne tople obroke djeci iz obitelji gdje socijalne prilike nisu dobre, za djecu koja su napuštena i zlostavljana jer njihov je život započeo i već im je težak."

AKTIVIZAM

Rada Borić aktivizam smatra politikom. On se, kako kaže, pokazao ključnim i za uspjeh zeleno-lijeve koalicije *Možemo* na izborima za Hrvatski sabor te je dugogodišnja borba različitih pokreta, od mirovnog, ekološkog do ženskog urodila plodom:

"Konkretno, jedna od prvih stvari bit će zahtjev da se donese Nacionalna politika za ravnopravnost spolova, s kojom Vlada kasni pet godina, što nam samo pokazuje koliko je ovoj Vladi bila važna ravnopravnost."

Rada Borić je i aktivna članica Povjerenstva za ravnopravnost spolova Grada Zagreba te kaže kako bi Grad trebao osigurati veća financijska sredstva za projekte koji bi nominalno zalaganje za ravnopravnost pretvorili u stvarno:

"Započele smo s radom na rodnom proračunu kako bi se vidjelo koliko se sredstava iz proračuna Grada daje za prevenciju nasilja – svjedočile smo da Grad nije bio voljan osigurati, u vrijeme najvećeg vala virusa COVID-19, tri(!) stana za žene koje su živjele u nasilju da budu u samoizolaciji prije odlaska u sklonište." Nedavno su, kako kaže, prigovorile i godišnjem izvještaju PU zagrebačke, koja nema rodnu statistiku, tj. ne vodi statistiku po spolu vezanu uz različite oblike nasilja i tražile da se to ispravi. Što se neke liberalnije budućnosti tiče, poručuje:

"Čekam vrijeme kad primjeri novozelandskih ili islandskih premijerki, kao i finski primjer premijerke odrasle u istospolnoj zajednici neće biti iznimka. To vrijeme će doći. U ovom 10. sazivu Sabora po prvi put ćemo imati feministkinje i feministe iz naše koalicije i više ništa ni po pitanju rodne ravnopravnosti neće biti isto. Pokazat ćemo da ravnopravnost spolova znači i bolju Hrvatsku."

ZAKONSKA REGULATIVA

Zanimljivo je i to da je Zakon o ravnopravnosti spolova donesen još u srpnju 2008., a propisano je da se postupno povećanje podastavljenog spola mora postići najkasnije pri provedbi trećih redovnih izbora od dana stupanja Zakona na snagu.

Stoga su jedini izbori na kojima su se do sada mogle primjenjivati prekršajne sankcije bili lokalni izbori 2017. AA statistika koja okuplja podatke na nacionalnoj razini, odnosno tko je zbog toga kažnjen i o kojem se iznosu kazne radi, ne postoji.

"Opipljivom postotku kandidacijskih lista bez kvote na ovim izborima zasigurno pridonosi i dosadašnja nezadovoljavajuća provedba novčanih sankcija, čime se predlagateljima koji ne poštuju kvotu ne odašilje odgovarajuća poruka. Pokretanje prekršajnih postupaka, kao i sami postupci, odvijaju se sporo i parcijalno, a u nekim slučajevima donose se i oslobađajuće presude", kaže Višnja Ljubičić, dipl. iur., pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, i pojašnjava kako je pokretanje prekršajnih postupaka u nadležnosti Državnog odvjetništva Republike Hrvatske, a nadležna izborna povjerenstva sve kandidacijske liste bez kvote prijavljuju DORH-u. Pravobraniteljica iz pozicije neovisnog i samostalnog tijela prati provedbu Zakona o ravnopravnosti spolova, a Općinski prekršajni sudovi u konačnici vode postupke protiv prijavljenih prekršitelja i evidenciju svojih slučajeva.

Što se ovogodišnjih parlamentarnih izbora tiče, eventualne sankcije, dakle, možemo očekivati za one čije izborne liste nisu imale propisanu kvotu žena na nedavno održanim parlamentarnim izborima. Bilo ih je 39 od ukupno 192. Inače, kazna za prekršaj ako prilikom predlaganja liste za izbor zastupnika u Hrvatski sabor ovlašteni predlagatelj ne poštuje načelo o uravnoteženoj zastupljenosti pripadnika oba spola iznosi 50.000,00 kuna. I da, zastara nastupa četiri godine od dana kad je prekršaj počinjen. Da su se naplatile sve kazne i još bez trogodišnje odgode, ne bi bar bilo loše za proračun. A kako očito to ne ide tako lako, vjerujemo da educirane i stručne žene na listama mogu itekako više doprinijeti i Hrvatskoj i proračunu. Samo im treba dati priliku.